

ivel kapcsolatban. Itt is politikai megoldásra volna tehát szükség. Jó lenne fölleveníteni az albánoknak a közéletbeli integrációja kérdését.

Mme C. S. egyetért abban, hogy egy szélsőséges csoport nem képviselhet egy nagylétszámú kisebbséget. Az albánok – szerinte – jogosan követelik a kétnemzetiségű államot, nyelvük hivatalossá tételét és egyetemet Macedóniában. Az albánkérdés nincs nyugvóponton, kimondatlanul is legalább egy Nagy-Kosзовó vágya munkál az egyik oldalon, a korábban Milošević, most pedig Kostunica által követelt 1244-es megoldás a másikon (vagyis hogy Kosзовó a Jugoszláv Föderatív Köztársaság fennhatósága alá kell tartozzék).

Vajon a nemzetközi közösség mennyiben tud hozzájárulni a békefolyamathoz – hangzik a következő kérdés.

Mme C. S. leginkább a „piromániás tűzoltó” állandó jelzővel jellemzi a nemzetközi közösséget a jugoszláv válság során mindvégig tanúsított magatartásáért. Valójában Rambouilletben nyilvánvalóvá lett, hogy nem érdekük Kosзовó függetlensége, később pedig a gyors megoldás, a NATO-bombázások mellett voltak. Nem képesek egy többetnikumú Kosзовót garantálni. Montenegró kiválása esetén Jugoszlávia mint szövetségi állam megszűnik, és Kosзовóra pedig nem érvényes többé az 1244-es megoldás, azaz mégis jobb lenne, ha Jugoszlávia tovább létezne... Az ún. reálpolitika helyett abban segíthetne igazán a nemzetközi közösség, hogy tárgyalóasztalhoz ültetné a feleket, és segítené az infrastrukturális szükségletek terén mutatkozó ellentétes érdekek összehangolását. Nem remélhető ott a demokrácia elősegítése, ahol a szavazatokat megvásárolják, és a „rosszul” szavazókat túsul ejtik.

M. M. K. nem látja ennyire sötétet a helyzetet. Szerinte a nemzetközi katonai jelenlét minimális jólétet és ugyanannyi biztonságot is jelent a lakosoknak. Nélkülük a szerbek és az albánok egészen más viszonyban lennének most is. A kosзовóiak érdeke a minél hosszabb katonai védelem, hiszen így tartósabb békét alakíthatnak ki. Sokkal nagyobb a pszichológiai súlya a KFOR-nak, mintsem gondolnánk, és ténylegesen kevesebb a bűntény ottlétük óta. Sikeres volt a kosзовói községhatósági választásokban való közreműködésük is. Konkrét tervek vannak albán nyelvű oktatási program megvalósítására is, például egy angol–albán nyelvű egyetem beindítására Szkopjében. Olykor talán nem túlzás a „leckéztető” elmarasztaló jelzővel illetni a nemzetközi közösséget, de összességében jelenléte mégis hasznos. A legkényesebb kérdés, ám gyakorlatilag alternatíva nélküli, Kosзовó, Montenegró és Szerbia óvatos szétválasztása, semmiféle határidőhöz nem ragaszkodva és egyidejűleg elismert demokráciák kialakításával.

Kakasy Judit

Bevándorlók vagy bűnözők? – Németországi tapasztalatok

Geißler, Rainer: Sind „Ausländer” krimineller als Deutsche? – Anmerkungen zu einem veilschichtigen Problem. = Gegenwartskunde, 50. vol. 2001. 1. no. 27–41. p.

Németország mára a modernkori népvándorlás egyik célországává vált. A külföldiek aránya az ország teljes lakosságához viszonyítva a jelenlegi 10%-ról a következő három évtized alatt akár 20%-ra is megnőhet. A német többség számára egyre jelentősebb kihívást jelent a növekvő kisebbségek integrálása a társadalomba. Ezt a hosszú és rendkívül összetett folyamatot nagyban befolyásolja az ún. „Ausländerkriminalität”, vagyis a külföldiek által elkövetett bűncselekmények, illetve az ehhez kapcsolódó társadalmi előítéletek és féltreértések. A tanulmány ezeket próbálja meg tisztázni.

Az „*Ausländerkriminalität*” fogalma számos összetevőt takar, amelyek a többség számára nincsenek egyértelműen elkülönítve és meghatározva. Egyszerre jelenti:

- a vendégmunkások és családjaik által elkövetett bűncselekményeket;
- a menekültek és menekültstátust-kérők törvénysértéseit;
- az ún. „*határon túli bűnözést*”. Itt olyan „turistákról”, illetve átutazóban lévő elkövetőkről van szó, akik nem Németországban laknak, de bűncselekményeiket itt követik el; és
- a nemzetközi szervezett bűnözést.

A Németországban élő külföldiek mintegy 80%-át az a 6 millió vendégmunkás teszik ki, akiknek a helyzetét a közvélemény előítéletei (ti. hogy nagy részük bűnöző) jelentősen megnehezíti. A tanulmány ezért elsősorban az ő helyzetükkel foglalkozik.

Ha a statisztikákat vizsgáljuk, azok első látásra alátámasztani látszanak a német lakosság véleményét: 1997-ben az elítéltek 26,1%-a volt külföldi. Ha ezt az arányt összehasonlítjuk a teljes lakosság és a vendégmunkások számának arányával (82 millió, illetve 6 millió: 7,3%), akkor logikusnak és szociológiailag indokoltnak tűnik a következtetés, hogy ha a lakosság 7,3% százaléka követi el a felderített bűnügyek több mint egy negyedét, akkor a társadalom ezen szegmense az átlagosnál sokkal hajlamosabb a bűnözésre.

A valóság azonban – mint mindig – ennél sokkal összetettebb. Egyrészt a népességi és a rendőrségi statisztikák ilyen típusú összehasonlítása tudományosan értelmezhetetlen, másrészt pedig „külföldieknek” nevezett emberek több, egymástól élesen elkülönülő csoportokból állnak, amelyeket nem lehet egyetlen fogalom segítségével pontosan megnevezni és leírni. Ezenkívül, a kisebbségekre vonatkozó szociológiai tapasztalatok is azt bizonyítják, hogy a külföldi vendégmunkások legtöbbször törvénytisztelőbbek, mint az azonos társadalmi helyzetben lévő németek.

Ahhoz, hogy mindezt bizonyítani lehessen, először is tisztázni kell, hogy a „*vendégmunkások*” és a „*külföldiek*” elnevezések az emberek két külön csoportját jelölik. A „*külföldiek*” ugyanis egy olyan gyűjtőfogalom, amely különböző céllal Németországba érkező és különböző ideig ott tartózkodó emberek számos csoportját is magába foglalja (például az illegális bevándorlókat vagy a menekülteket is). Az egyes csoportok életkörülményei közötti jelentős eltérések nagymértékben befolyásolják törvénytiszteletüket, illetve esetleges bűnözői magatartásukat. A nem német bűnelkövetők között a külföldi vendégmunkások, vállalkozók és egyetemisták aránya mindössze 27,1%, az összes elkövető számához képest pedig csak 7,2% – ez az arány pedig szinte pontosan megfelel a lakosság összlétszámához viszonyított arányuknak (7,3%). (Az illegálisan Németországban tartózkodók és a turisták esetében ez az arány pedig 21%, illetve 6,4%.) Mindebből levonhatjuk tehát azt a következtetést, hogy a vendégmunkásoknak semmivel sincsen több dolguk a rendőrséggel, mint a társadalom többi tagjának.

A bizonyítás második lépése a rendőrség felderítési eredményességéhez kapcsolódik. Fontos megemlíteni, hogy a bűnügyek jelentős része felderítetlen marad, vagyis a tettest vagy tetteseket nem sikerül rendőrkézre keríteni. A kutatások azt is bebizonyították, hogy a német rendőrség gyanúsítottjai között sokkal több bevándorló szerepel, mint német nemzetiségű. Amíg a német fiatalokúak bűncselekményei közül csak minden hatodik jut a rendőrség tudomására, addig a bevándorlók esetében minden második. Ennek legfőbb oka az, hogy a lakossági bejelentések sokkal gyakrabban irányulnak külföldiek ellen, mint németek ellen. A német rendőrségnél szintén megfigyelhető, hogy „kitüntetett figyelemmel” kísérik a kisebbségeket, vagyis a hatóságok körében is egyre nagyobb méretet ölt az idegengyűlölet, és emiatt a kisebbségeket súlyos előítéletekkel kezeli a rendőrség is. Ez pedig tovább erősíti a lakosság idegen-ellenességét.

Harmadik tényezőként figyelembe kell vennünk a vendégmunkások társadalmi helyzetét és életkörülményeit, mivel ezek döntően meghatározzák az általuk elkövetett bűncselekményeket. Általánosságban elmondható, hogy a bűnözés szempontjából legveszélyeztetettebbek a nagyvárosokban élő, fiatal, alacsony iskolázottságú férfiak. Ez különösen vonatkozik a kisebbségekhez tartozó fiatalokra, akiknél a nemzetiségi és a társadalmi megkülönböztetés egymást erősítő tényezők. Emiatt ők sokkal nagyobb arányban szerepelnek a lakossági feljelentésekben és a rendőrség gyanúsítottjai között, mint a német fiatalok. A tanulmányok ezzel szemben kimutatták, hogy a vendégmunkások jobban tisztelik a német törvényeket, mint az azonos társadalmi helyzetben élő németek. Ez azonban nem csak Németországra igaz, mivel a világ többi „célországában” elvégzett kutatások is ezt támasztják alá (Egyesült Államok, Izrael és Ausztrália). Ennek az oka az lehet, hogy a vendégmunkásoknak sokkal szerényebb elvárásai vannak az őket befogadó állammal szemben, mint az adott állam saját állampolgárainak, illetve hogy a bevándorlók sokkal magasabb szintű alkalmazkodási képességgel és hajlandósággal rendelkeznek, aminek köszönhetően a sanyarú élet- és munkakörülményeikre nem bűnözéssel, hanem igényeiknek anyagi helyzetükhöz való igazításával reagálnak.

A második generációs bevándorlók (vagyis a bevándorlók gyermekeinek) társadalmi integrációja jelenti a következő fontos problémakört. A legnagyobb veszély itt a sikertelen integráció és a kisebbségi fiataloknál emiatt megjelenő magas bűnözési arány. Ennek egyik fontos oka abban rejlik, hogy a szülők sajnos csak nagyon ritkán tudják továbbadni gyermekeiknek a szerény elvárások szerinti életvitelt. A fiatalok emiatt sokkal többet akarnak szüleiknél, elvárásait a német fiatalokéhoz igazítják, nem pedig a saját lehetőségeikhez. Amikor azonban ezek megvalósítása közben beleütköznek a társadalom és a rendőrség előítéleteibe, és ezek miatt erős diszkriminációt tapasztalnak, akkor az emiatt érzett csalódásukat és elkeseredettségüket sokszor bűncselekmények elkövetésében nyilvánítják ki. Ezt támasztják alá a statisztikák is, amelyek mintegy 33%-kal magasabb bűnözési gyakoriságot mutatnak a bevándorlók gyermekeinél, mint a német fiataloknál.

Fontos még megemlíteni a menekültek és a menekültstátust-kérők által elkövetett megélhetési bűncselekményeket is (a statisztikák szerint a gyanúsítottak 4,8%-a közülük kerül ki), amelyeket azonban elsősorban sanyarú helyzetük váltja ki belőlük. A menekültek munkavállalási engedéllyel nem rendelkeznek, emiatt nincsen saját jövedelmük sem, és létük egyedül a befogadó ország szociális intézményeitől függ. Menekültszállításokon vagy lakókonténerekben laknak a világ többi országából érkezett menekültekkel együtt, a legminimálisabb biztonságérzet nélkül, és a kiutasítás Damoklész-kardja állandóan ott lóg a fejük felett. Mindezen kívül társadalmi lenézettséggel és stigmatizáltsággal is együtt kell élniük. A kutatások eredményei azt mutatják, hogy az ezek miatt megjelenő megélhetési bűnözés azonnal eltűnik, amint a társadalom befogadja őket, és munkát, illetve emberhez méltó lakhelyet találnak maguknak.

Összefoglalásul elmondható, hogy a Németországban élő külföldiek 4/5 részét kitevő vendégmunkások alapvetően törvénytisztelők. Nincsen több dolguk a rendőrséggel, mint a németeknek általában. Gyermekeik azonban a bűnözés szempontjából rendkívül veszélyeztetettek. A vendégmunkásoktól elkülönítve, eltérő szociális helyzetük miatt külön problémaként kell kezelni a menekültek által elkövetett megélhetési bűncselekményeket, amelyek a megfelelő társadalmi integrációt követően megszűnnek, akárcsak a vendégmunkások gyermekei által elkövetett élet- és vagyon-elleni bűncselekmények. A társadalmi befogadásnak előfeltétele az emberek kisebbségekhez fűződő viszonyának megváltoztatása, amihez pedig az előítéletek eloszlátása, a fogalmak tisztázása és az általános érvényűvé vált megjelölések finomítása, illetve emberbarátibbá tétele szükséges.

Vadász Rezső